

Om reaktionen mod forbrydelser begået af gamle personer.

Af statsadvokat JØRGEN TROLLE.

Et spørgsmål, der ikke omtales meget i litteraturen eller i straf-feretlige diskussioner, men som dog i et vist antal tilfælde volder praktikerne vanskeligheder, er det, hvilken reaktion, der er den rette overfor forbrydelser begået af gamle mennesker. Måske skyldes det, at disse forbrydelser sjældnere er meget farlige og risikoen for gentagelse begrænset. Men for dem, der daglig beskæftiger sig med straffesager, dukker spørgsmålet om, hvad der bør gøres, stadig op og er altid lige vanskeligt at løse. I det af den svenske strafflagberedning i 1948 udgivne promemoria angående domstolenes ret til at nedsætte straf eller lade den bortfalde, er spørgsmålet berørt i udkast til ændring af den svenske straffelovs 5. kap. § 4, hvor man i nr. 6 som eventuel grund til strafnedsættelse eller eftergivelse nævner høj alder hos gerningsmanden eller svær sygdom. Bemærkningerne til bestemmelsen (p. 22), der henviser til en bestemmelse om strafnedsættelse i 9. kap. § 7 nr. 1, siger iøvrigt ikke meget om spørgsmålet og berører navnlig ikke det vanskelige punkt, hvad man eventuelt skal gøre i stedet for at straffe.

Der kan ikke være tvivl om, at spørgsmålet er af betydning, og at der tiltrænges en drøftelse med indlæg både fra juridisk og lægelig side, idet den fremgangsmåde, man bruger, vistnok er ret forskellig i de forskellige lande og i det enkelte land i forskellige egne. Og en klaring synes så meget mere påkrævet som indslaget af gamle og meget gamle personer i befolkningen med den gennem de mange år før krigen aftagne fødselshyppighed og den forlængede levealder vil være stadigt voxende over en længere periode fremad. Der skal derfor i det følgende redegøres for nogle af de problemer, som disse sager frembyder.

Ved behandlingen af de herhen hørende tvivlsspørgsmål vil det formentlig være naturligt at sondre efter arten af den forbrydelse, som er begået af en lovovertræder i høj alder. Og der synes i så henseende at være en forskel på, om forbrydelsen er, hvad jeg vil kalde en egentlig senilitetsforbrydelse, nemlig sådanne forbrydelser, hvor indslaget af gamle gerningsmænd er forholdsmæssigt særligt stort, eller om det er en forbrydelse, som ikke begaas hyppigere af gamle end af andre personer i andre aldersklasser.

1. *Udprægede senilitetsforbrydelser* omfatter efter mit skøn kun forskellige forbrydelser mod sædeligheden, navnlig uterlighed mod børn, exhibitionisme, utugtig tale til mindreårige o. l. Meget hyppigt forekommende er sædelighedsforbrydelse mod børn, der hører til gerningsmandens egne pårørende — såsom bedstefaderens misbrug af børnebørn, når han har til huse hos sine voxne børn.

Herindenfor kan der igen være grund til at sondre, eftersom den skyldige ved den psykiatriske undersøgelse erklæres for at være senil — i større eller mindre grad — eller om undersøgelsen viser, at han ikke eller næsten ikke er senil.

1. Hvis det siges, at han er senil — og det sker i det langt overvejende antal af tilfælde, hvor en gammel mand har begået disse forbrydelser — er den retlige stilling for så vidt klar, som Straffelovens § 17 og i sværere tilfælde måske § 16 — er anvendelig, og der er i og for sig fuld adgang til at anvende andre foranstaltninger end straf. Spørgsmålet bliver altså alene det praktiske, om man bør straffe, eller hvilke andre forholdsregler, man bør træffe. Herved må der naturligvis tages hensyn til den konstaterede senilitets grad og nærmere beskaffenhed.

Herom skal indledningsvis bemærkes, — og det her sagte gælder til en vis grad også for tilfælde, som senere skal omtales, hvor lægerne ikke har konstateret væsentlig senilitet — at de formål, man forfølger med Straffelovens sanktionssystem — altså straf og sådanne særforanstaltninger, der ikke begrebsmæssigt er straf — noget skifter karakter, når de skal anvendes på gamle personer. Mulighederne for gennem opdragende foranstaltninger — eller gennem afskrækning — at indvirke på karakteren er meget ringere overfor gamle mennesker, end når der er tale om personer, der befinder sig ved begyndelsen af eller ved midten af livet. Seniliteten er vel udslag af en nedbrydningsproces, som skyldes alderen; der er ikke megen grund til at tro, at man kan standse den eller genopbygge; man må regne med,

at den snarere vil gå videre. Generalpræventive grunde taler ikke i disse tilfælde for en synderlig kraftig reaktion; og almindelige humane hensyn taler afgjort imod at gøre reaktionen overfor personer, der ikke har mange leveår tilbage, hårdere end højst nødvendigt. Hovedformålet bliver således i alt væsentligt at lempe foranstaltningerne på en sådan måde, at faren for gentagelse af forbrydelsen mindskes mest muligt — under passende hensyntagen til grovheden af de forbrydelser, som kan ventes begået og en afvejelse af humane hensyn overfor gerningsmanden.

a) I en række tilfælde af mindre alvorlig beskaffenhed ordner man sig her i København med ret lempelige foranstaltninger. Hvis forseelsen har været misbrug af børn, som den pågældende boede sammen med, vil man ofte skønne, at fjernelse fra det hjem, hvor børnene er, er tilstrækkeligt. Eventuelt kan det ske i forbindelse med, at den pågældende tager ophold andetsteds end før — f. ex. hos et voxent barn eller en anden pårørende — hvor der ikke er børn i huset. En sådan ordning kan træffes i forbindelse med en betinget dom eller et betinget tiltalefrafald. Og der kan i forbindelse hermed alt efter sagens beskaffenhed beskikkes den pågældende et tilsyn gennem Dansk Værneselskab, men også ofte således, at den slægtning eller pårørende, han skal bo hos, fører tilsynet.

b) Imidlertid er der ikke sjældent den vanskelighed, at sådan egnet anbringelse ikke kan findes. Det spørgsmål, som da opstår, er anvendelsen af tiltalefrafald eller betinget dom i forbindelse med anbringelse på alderdomshjem — her i byen De Gamles By eller på Nørre Hospitals plejeafdeling, eftersom de har ret til aldersrente eller ej. Der er imidlertid forskellige vanskeligheder herved. For det første kan det hænde, at alderdomshjemmet af forståelige grunde kan vise en vis modvilje mod at modtage personer, der er dømt for sædelighedsforbrydelse: Af hensyn til de andre gamle, man har boende, ser man nødig, at anbringelsen får skær af at have karakter af straf eller lignende foranstaltninger. Denne vanskelighed er ikke så stor i København, hvor der er mange mennesker, og hvor man ikke kender hinanden, men at situationen bliver mere ømtålelig, når der er tale om en mindre by, siger sig selv. Jeg er ikke ganske klar over, om det i så henseende vil være en hjælp, såfremt sagen kan ordnes med et betinget tiltalefrafald i stedet for med en betinget dom, hvilket jo i så fald bør foretrækkes. Der kan også peges på den mulighed, at politiet i samarbejde med den sigtedes pårørende og vedkommende

alderdomshjem får ordnet anbringelsen, og man derefter frafalder tiltale uden nogen egentlig betingelse. Det var vel i det hele ønskeligt at få at vide, hvordan der ses på disse spørgsmål fra alderdomshjemmenes side.

c) Men til den nævnte vanskelighed kommer en anden, nemlig at man ikke på alderdomshjemmene kan inklade sig på at føre nogen effektiv kontrol med beboernes færden udenfor hjemmene, der jo efter deres hele karakter er frie opholdssteder. Den her omhandlede foranstaltning er altså betryggende, hvis man skønner, at faren for gentagelse af en lovovertrædelse alene består i angreb på børn, som den pågældende kommer i jævnlig berøring med, men ikke så meget, hvis forbrydelsen har bestået i forseelse overfor tilfældige børn, som den pågældende har truffet i anlæg eller på legepladser etc. Spørgsmålet bliver her, om anbringelse på lukket afdeling er mulig og nødvendig. I De Gamles By i København haves en afdeling af denne art, som dog navnlig er indrettet med patienter for øje, der må beskyttes mod den fare, som deres egen svækkede tilstand udsætter dem for, men hvor også personer, som de her omhandlede, der er farlige for omgivelserne, efter omstændighederne kan anbringes. Men en sådan afdeling findes næppe overalt. Hvor det ikke findes, kan indlæggelse på en afdeling af et sindssygehospital træde i stedet. Dette sidste vil vel nok efter sin betegnelse og hele karakter føles som et hårdere indgreb, ikke mindst hvis det betyder, at den pågældende fjernes fra det sted, hvor han bor, og han har sine pårørende.

Anbringelse på lukket afdeling — eller sindssygehospital — bør, da den nemt vil have karakteren af livsvarig internering eller i hvert fald internering på ubestemt tid, efter min mening ikke ske, uden at enten den pågældende er så senil, at humane hensyn ikke taler derimod, eller der er grund til at frygte nye, ret alvorlige forbrydelser. I nogle grænsetilfælde ser man, at lægerne sætter et vist håb til, at en betinget dom — eller i sjældnere tilfælde en kortere ubetinget straf — kan virke stabiliserende for en tid; det bør da vel prøves, selvom udsigten til et heldigt resultat er usikker.

2) Herved glider vi naturligt over i de tilfælde, hvor lægerne ikke hos den gamle gerningsmand til en ellers typisk senilitetsforbrydelse konstaterer senilitet eller nævneværdig senilitet. Sådanne tilfælde forekommer, men er ret sjældne. Jeg skal som eksempel efter hukommelsen nævne en sag, som jeg for en halv snes år siden under en konstitution i Vestre Landsret var med til at behandle ved nævningetin-

get i Viborg. Det drejede sig om en mand på 76 år, der var født i Flensborg og havde gjort den første verdenskrig med som tysk underofficer. Han var senere kommet her til landet, havde vagabonderet lidt og var straffet nogle gange for mindre berigelsesforbrydelser, men aldrig for sædelighedsforbrydelse. Han var nu bosat i Viborg, hvor han var gift med en meget yngre hustru, og var tiltalt for uterligt forhold overfor 10—15 småpiger. Han blev dømt for de fleste forhold. Lægerne fandt ikke, at han var præget af senilitet, og det var for så vidt rigtigt. Fysisk var han særdeles vel bevaret. Han cyklede hver dag lange ture, og under domsforhandlingen i nævningeretten stod han efter eget ønske op under de langvarige afhøringer om de mange forhold, uden at han tilsyneladende trættedes. Hukommelse og intelligens syntes heller ikke at have defekter. Han havde under sagens forberedelse givet lange forklaringer om de mange forhold, han var tiltalt for, og han kunne under afhøringen holde nøje rede på disse forklaringer, skønt det var utvivlsomt, at de var urigtige, og at det var med rette, at han blev dømt mod sine forklaringer. — Da han altså var straffepåvirkelig på normal måde, blev han idømt 8 måneders fængsel, hvad der var en mild dom, hvis der alene hensås til forseelernes antal og objektive grovhed.

Tilfældet er et ydertilfælde, men der findes som nævnt flere af lignende art. For mit eget vedkommende må jeg sige, at jeg som lægmand på det lægevidenskabelige område står usikker ved bedømmelsen af dem. Det stiller sig for mig som usikkert, om det tilregnelighedsbegreb, vi arbejder med i Straffelovens §§ 16 og 17, og som navnlig er tildannet med personer i andre aldersklasser for øje, er helt tilstrækkeligt. Man bør passe på, at ikke vanen fra behandlingen af de mange andre yngre personer fører til, at man lægger for stor vægt på velbevaret intelligens og fysik. Når hidtil ustraffede personer i deres høje alder forgriber sig på børn, synes det at ligge nær at antage, at dette i sig selv — bortset fra alt andet — er et senilitets-tegn. Er det ikke muligt, at man bør se sådan på det, at det forfald, som kan indtræde med alderen, i og for sig kan angribe fysik, intelligens, hukommelse og karakter (hvorved jeg navnlig tænker på, at hæmningerne svækkes eller evnen til at rette sig efter dem; men defekten kan i og for sig også vise sig på anden måde — som dog i denne forbindelse er uden større interesse — mistænksomhed, påholdenhed etc.). Samtidig synes der at kunne ske en aktivering af sexualiteten eventuelt i forbindelse med en pervertering af den, så at inter-

essen rettes mod børn. I almindelighed er det sådan, at hukommelse, intelligens og fysik angribes, men uden at man mærker noget til aktiveret seksualitet eller svækket moral, og vi står da overfor de tilfælde af senilitet, som de fleste kender, og som sjældnere frembyder problemer for kriminalvidenskaben. I andre tilfælde følges svækkelse af intelligens, hukommelse og fysik af svækkelse i moralen og øget sexualdrift. Forfaldet indtræder samtidig på alle områder, og man står overfor den typiske senile sexualovertræder.

Men når vi står overfor den ikke senile, men gamle seksualforbryder, er forholdet da ikke det, at alderen har angrebet hæmningerne og kønslivet, før nedbrydningen af intelligens, hukommelse og fysik er begyndt? Og bør disse tilfælde ikke lige så vel som de andre behandles som senilitetstilfælde? Som lægmand har man vanskeligt ved at acceptere, at en typisk seksualforbrydelse begået af en gammel mand, der hele sit øvrige liv har levet hæderligt, kan henregnes til hans karakter i egentlig forstand. Man har en fornemmelse af, at det kan være noget tilfældigt, om en hæderlig mand med en uplettet karakter i sin alderdom bliver ramt af seniliteten på den ene eller den anden måde af dens forskellige udslag og i den ene eller anden rækkefølge. Og det er et spørgsmål, om det at svækkelsen indtræder ved aktivering af det seksuelle uden svækkelse på intellektet ikke mere må betragtes som en ulykke end som en karakterdefekt. For mit eget vedkommende ville jeg finde en vejledning fra retsmedicinsk side angående senilitetens væsen og en undersøgelse af dens rette bedømmelse i forhold til Straffelovens §§ 16 og 17 ønskelig¹⁾.

Indtil videre skal jeg derfor med al den forsigtighed, som må vises af den, der ikke er sagkyndig på den medicinske del af området, udtale, at det forekommer mig, at man ved alle sædelighedsforbrydelser begået af gamle, der ikke tidligere har forset sig på tilsvarende måde, i og for sig burde have adgang til at anvende foranstaltninger efter Straffelovens § 17²⁾. Mulig er det nok rigtigt overfor den her omhandlede gruppe af gamle, som ikke for tiden af lægerne erklæres for senile, fordi de ikke er svækkede på fysik og intellekt, at anvende almindelig straf — betinget eller ubetinget — i videre omfang end i

¹⁾ En sådan redegørelse kunne måske også få betydning for testamentsretten. Man kunne have det indtryk, at den — muligt — beslægtede form for senilitet, som består i en gammel mands betagelse af en yngre kvinde ikke altid erkendes i tilstrækkelig grad og ikke bevirker den omstødelse af et urimeligt testamente, som mulig er rigtig.

²⁾ Se nedenfor i note 4.

tilfældene under 1), men adgangen til at dømme til særforanstaltninger bør dog vist helst stå åben.

II. Hvis „almindelige“ forbrydelser er begået af gamle personer, vil situationen være en nogen anden.

A. Er der tale om mindre forbrydelser, hvor straffen i almindelighed fastsættes hovedsageligt efter forbrydelsens beskaffenhed³⁾ — hvor altså det „taxtmæssige“ træder i forgrunden ved bedømmelsen (herhen hører også politisager), vil det vist i almindelighed, hvad enten gerningsmanden er senil eller ikke, være rigtig at udmåle en sædvanlig straf. Men i det førstnævnte tilfælde bør der kunne blive spørgsmål om benådning. Jeg kan nævne, at en mand på over 70 år nylig her i København blev tiltalt for beruset motorkørsel. Efter lægeerklæringen var han i nogen grad senil. Han blev imod praxis idømt bøde i stedet for frihedsstraf, og hans kørekort blev inddraget for bestandig i stedet for som vanligt på tid. Afgørelsen blev ikke appelleret og synes også forsvarlig, selvom jeg måske vilde anse det for principielt rigtigere, om man havde givet en hæftestraf og derefter havde benådet.⁴⁾

Hvis man i større omfang kommer ind på anvendelse af frihedsstraf i skattesager — hvilket man iøvrigt meget må håbe ikke vil ske — skal det nok vise sig, at der blandt overtræderne er mange ældre personer. Det viste sig allerede for Pengelovens vedkommende og hænger vel sammen med, at ældre personer ofte har et noget andet

³⁾ Jfr. herved Nils Beckmann: Studie över Brottsligheten och dens Bekämpande, 1947, p. 24.

⁴⁾ Et tilfælde, som bestod i overtrædelse af en særlov, men som lignede de typiske senilitetsforbrydelser har foreligget i København. En læge på 74—75 år var tiltalt for at have udstedt et stort antal morfinrecepter til et par kvinder, der var forfaldne til misbrug heraf. For at få recepterne havde kvinderne måttet indvillige i at gå med til visse perverse praktiker. Forholdet fra lægens side var næppe strafbart efter den danske straffelov, der ganske vist i § 220 sætter straf for den, der misbruger en kvindes tjenstlige afhængighed, men denne paragraf kan næppe anvendes på misbrug af morfinistens afhængighed af den, der kan skaffe giften. Tiltale blev derfor alene rejst efter Lægeloven for udstedelse af recepterne. I lægeerklæringen hed det, at det var sandsynligt, at tiltalte led af en lettere senil demens, der næppe kunne betegnes som egentlig sindssygdom, men derimod som en ved svækkelse af sjælsevnerne betinget varigere tilstand. Retten henførte ham under § 17 og frifandt uden at træffe særforanstaltninger, idet man mente det var tilstrækkeligt at frakende ham retten til at udøve lægevirksomhed for bestandig. Afgørelsen er formentlig rigtig, og den er interessant, dels fordi man har statueret, at en »lettere senil demens« faldt ind under § 17, og dels fordi man statuerede, at en sådan demens forelå, uanset den pågældendes fysik og intellekt ikke iøvrigt havde været angrebet på nogen måde, som var særlig mærkbar for omgivelserne.

syn på skattebesvigelser end den yngre generation — foruden at det ofte er ældre folk, der har de større formuer og indtægter at skjule. Ved forseelser af denne art bør man fortrinsvis anvende bødestraf overfor gamle mennesker og undtagelsesvis bør betinget dom — selv ved politiforseelser, hvor betinget dom ellers bør være banlyst, — kunne bringes i anvendelse.

B. Grovere borgerlige forbrydelser vil indenfor denne gruppe være sjældnere. De forekommer af og til — f. ex. som bedrageri eller underslæb, der har været udøvet gennem længere tid og opdages sent i gerningsmandens liv.

1. Hvis han er senil, er som ovenfor Straffelovens §§ 16 eller 17 anvendelige. Faren for gentagelser er her i modsætning til de under I omtalte tilfælde meget ringe — nærmest lig nul — og meget lempe- lige foranstaltninger vil oftest være tilstrækkelige. Et vist hensyn må efter omstændighederne tages til forseelsens grovhed. I København har der således foreligget et tilfælde, hvor en 74-årig sagfører havde gjort sig skyldig i ret betydelige besvigelser — til ca. $\frac{1}{2}$ million kr. Han var nu så senil, at tilfældet måtte ligestilles med sindssygdом og led desuden af epilepsi med tågetilstande. Anklagemyndigheden fremmede sagen til tiltale og dom og nedlagde påstand på anbringelse på epileptikerhospital i medfør af Straffelovens § 70, jfr. § 16 samt frakendelse af sagførerbestallingen. Ved dommen blev han fri-fundet efter Straffelovens § 16, men ikke dømt til anbringelse på epi-leptikeranstalt, idet man allerede ved privat arrangement havde fået ham indlagt på en sådan. Afgørelsen — der ikke blev påanket — er noget betænkelig, selv om den havde sin rimelige begrundelse i, at den pågældende underkastedes kur for den epileptiske lidelse. Men i betragtning af sagens omfang havde det været rigtigere, at man havde sikret sig kontrol med anbringelsestidens længde.

2. Er gerningsmanden ikke svækket af sin alder, må der anvendes almindelig straf. Men det må herved tages i betragtning, at straffens opdragende formål ikke har større betydning. Og yderligere vil det gælde, at faren for recidiv gennemgående vil være ringe. De special-præventive hensyn har altså ikke samme styrke som overfor yngre forbrydere.

De generalpræventive hensyn er stadig til stede, men i noget afsvækket grad og kan i et vist omfang vige for humane hensyn. En langvarig straf virker hårdere for den, som kun kan påregne et kort liv end for den, som er yngre, og derfor har udsigt til at leve længe

endnu. Jeg tror derfor, at man uden fare i adskillige tilfælde kunde vise det hensyn at udmåle en straf, der er kortere end den, som vilde blive givet yngre personer for tilsvarende forbrydelser.

Hvis man herefter vil spørge, om jeg anser en regel, som den, der er foreslået i det svenske promemoria som anbefalelsesværdig, er jeg for mit eget vedkommende noget i tvivl.

Man kan ikke have en absolut øverstegrænse for strafbarhed — en „kriminell højalder“ som modstykke til den kriminelle lavalder — det er vist klart. Alderens virkninger indtræder ikke på samme generelle måde i de gamle år som i de unge. Og en sådan strafferetlig umyndiggørelse af gamle vilde virke i høj grad indirekte inhuman. Men meget taler for en betinget fakultativ regel som den svenske, og det foran udviklede vil formentlig også vise, at den i mange måder vil virke rigtigt. Det er dog vist et spørgsmål, om det er nødvendigt og rigtigt at give en sådan generel regel, og om man ikke i retsanvendelsen klarer sig lige så godt — og navnlig her i Danmark, hvor vi har fakultativ adgang til tiltalefrafald, der netop anvendes på gamle*) — eller klarer sig bedre ved en fornuftig brug af tilregnelighedsbestemmelserne i forbindelse med adgangen til tiltalefrafald.

Jørgen Trolle.

SUMMARY.

TREATMENT OF CRIMES COMMITTED BY OLD PERSONS. By
Jørgen Trolle. Deputy Prosecutor.

The question how to treat crimes committed by old people is a very difficult one and ought to be discussed among lawyers and doctors. It is solved, I presume, in different ways in the Scandinavian countries and in the different parts of each country.

In a discussion of the measures against such crimes it would be right to make a distinction between what might be called special crimes of senility and other crimes committed by old people to no greater extent than by others.

I. The first group: *special crimes of senility* consists almost exclusively of different sexual offences especially against children.

1. If by medical examination it is found that a criminal is senile, he is liable under the art. in The Penal Code concerning mental deficiency, and the Court may decide whether he shall be punished or put under ward or taken into custody.

In taking this decision it ought to be considered that ordinary punishment has not the same effect in such a case as against criminals of other ages. The possibility of educating the criminal is only small, and the preventive effect upon the common public in these cases is of little value. The main aim will be to take care that the risk of a new offence is reduced as much as possible.

*) Se *Olafsson og Bach* i *Juristen* 1949 p. 14 gruppe 6 og p. 15 stk. 2.

a. In minor cases the courts in Copenhagen will use only very lenient measures. If the convicted has attacked children in the family, where he lives, f. i. his grandchildren it will often be sufficient to arrange that he is placed in future under the custody of a relative with no children.

b. If this cannot be done, the question arises whether to place him in an old age home. However, such homes will often be reluctant to receive these old offenders, when they have been convicted, because the other inhabitants will feel strongly against the home being regarded as a prison. The difficulty is not a great one in a large town where people do not know each other, but is more felt in small towns. Possibly it could be arranged that the offender is placed in a home without being put to trial at all.

c. There is another difficulty: the home having the character of a free establishment it has no possibility of preventing the patients leaving the home during daytime without custody. The measure, therefore, is of no use if it is probable that the offender will try to attack children in parks, streets etc. In such cases the question arises of his being put under custody in an insanity hospital. This however, should be done only in graver cases. If possible, probation should be tried.

2. Cases where the medical examination does not find any senility in the old offender are more rare, but ought to be considered with caution. With old age intelligence, memory and character (the will to resist temptations) and physique may decay all at the same time, and sexual urge may grow. But it may be that only character — and not memory and intelligence — is affected. It is questionable whether the articles of the law concerning mental deficiency are applicable to all kinds of debilities of old age. And it might be doubted whether a hitherto honest and decent person who in old age commits a sexual crime, ought to be held responsible to the same extent as other persons, even if intelligence and memory are not visibly affected by age. Medical studies of the process of senile decay were very desirable for the guidance of the prosecutors and the courts.

It might be right also to treat these old persons on the same lines as persons found senile in the ordinary sense of the word.

II. A. *Ordinary minor crimes* committed by old persons can be treated like crimes by persons of any other age. In certain cases the criminal might be pardoned after conviction.

B. *If the crime is a grave one* (f. i. embezzlement)

1. the offender may be senile. Punishment is of no use and he may be treated as stated above under I.

2. If he is not senile, but only old, he should be punished in ordinary way. But by the assessment of the punishment it should be considered *that* the chance of improvement of his mind is only minimal, *that* the danger of a new crime will be slight and *that* a long term of prison is far more grave for a person with only few years left than for a younger one. The punishment will in the case of old persons be of less value as object lesson, consequently it will not be necessary to use severe measures. The term of prison given to an old criminal can therefore be far shorter than in the cases of similar nature.

Intelligensmåling og strafferettspleie.

Av professor HARALD SCHJELDERUP.

Foredrag i Den norske Kriminalistforening.

Jeg er blitt bedt om å innlede til diskusjon om intelligensmålingens anvendelse i strafferettspleien. Det er under stor tvil jeg har påtatt meg oppgaven. Jeg kjenner for lite til strafferettspleien, og jeg vet ikke hva jeg kan forutsette hos tilhørerne av forhåndskunnskap om intelligensmåling. Jeg kan altså ikke tale som ekspert på dette spesielle område, men bare som representant for den generelle psykologi.

Jeg begynner med noen alminnelige bemerkninger, som juristen sannsynligvis vil finne overflødige, fordi de forekommer ham så kjente og nesten selvfølgelige. Når jeg allikevel tar dem med, er det fordi de gir det naturlige utgangspunkt for vurderingen av intelligensmålingens verdi for strafferettspleien.

Når det er tale om straff, er det ikke bare den straffverdige handling i og for seg som har betydning. Men vi spør også hvordan den person er, som har utført handlingen. Både når vi skal avgjøre om det er riktig i det hele å straffe og når vi skal fastsette straffeutmålingen, tar vi hensyn til gjerningsmannens egenart. En sinnssyk er straffri. Og små evner og manglende kunnskaper blir betraktet som en formildende omstendighet. Omvendt blir høyt kunnskapsnivå og høy intelligens, iallfall i visse tilfelle regnet som grunn til å skjerpe straffen. Den strafferettslige reaksjon overfor såkalte normale er anderledes enn overfor dem som lider av „mangelfullt utviklede eller varig svekkede sjelsevner“. Derfor må nødvendigvis psykologien få betydning for strafferettspleien: Dommeren skal ikke bare vurdere den straffbare handling som sådan, men også bedømme den i forhold til den straffskyldiges psykologiske forutsetninger.

Nå er det jo så at erfarne dommere ofte har en høy grad av praktisk menneskekunnskap på lignende måte som f. eks. mange lærere og leger har det. Men en slik menneskekunnskap er allikevel mer eller mindre subjektivt betinget. Og ofte er det likefrem forbløffende hvor forskjellig selv meget erfarne pedagoger, jurister eller medisinerer kan bedømme samme menneske, både når det gjelder karakteregenskaper og intelligens.